

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2020

Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys on perustettu 19.4.2011. Sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä vesistöjen virkistyskäytölle, ympäristön viihtyisyydelle ja luonnon monimuotoisuudelle parantamalla vesistöjen tilaa ja myöhemmin pitämällä yllä saavutettua tilaa niillä Kiimingin ja Jäälän alueilla, joilta vedet virtaavat Jäälinojan kautta Kalimenjokeen. Yhdistys rekisteröitiin 26.8.2011. Toimintavuoden päättyessä yhdistyksessä oli 104 henkilöjäsentä, neljä yhteisöjäsentä ja neljätoista kannatusjäsentä. Yhdistyksen toiminta on luonteeltaan yleishyödyllistä, eikä siihen sisälly liiketoimintaa.

Hallinto ja toiminnantarkastus

Yhdistyksen vuosikokous järjestettiin Suomen hallituksen määräämän valmiustilan vuoksi sähköpostikokouksena. Kokouskutsu ja –aineisto päätösesityksineen ja toimintaohjeineen lähetettiin jäsenille sähköpostitse 18.3.2020. Kokous oli avoinna 25.3.2020 klo 21:een saakka. Niille jäsenille, joiden käytettävissä ei ollut sähköpostia, jaettiin paperikutsu sekä sen liitteenä toimintaohje.

Vuosikokoukseen asti yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimi Markku Vuolteenaho ja jäsenenä Eero Laine, Juha Lumila, Birger Ylisaukko-oja, Otto Moilanen ja Jaakko Laine sekä varajäsenenä numerojärjestyksessä 1. Jukka Pekkanen, 2. Jouko Uusitalo, 3. Ismo Karhu ja 5. Esko Tornberg. Jäälän asukasyhdistys ei nimennyt edustajaansa 4. varajäseneksi. Vuosikokous valitsi hallituksen puheenjohtajaksi Eero Laineen. Varsinaisiksi jäseniksi valittiin Markku Vuolteenaho, Birger Ylisaukko-oja, Otto Moilanen, Jaakko Laine ja Ismo Karhu sekä varajäseniksi numerojärjestyksessä 1. Juha Lumila, 2. Jukka Pekkanen, 3. Jouko Uusitalo, 4. Esko Tornberg ja 5. Kalevi Kuha. Hallitus valitsi keskuudestaan varapuheenjohtajaksi Markku Vuolteenahon. Sihteerinä toimi Birger Ylisaukko-oja. Kirjanpidon hoiti Edina Oy. Hallitus piti toimintavuoden aikana neljä kokousta. Vuosikokouksessa toiminnantarkastajaksi valittiin Heikki Airio ja hänen varamieheksensä Risto Lohi.

Vesienhoito

Yhdistys toteutti Jäälinjärven kaakkoispäähän 3,5 hehtaarin suuruisen Järviaitaan. Puupuomista ja suodatinkankaasta rakennettu seinämä rakennettiin vuoden alussa jään päällä. Virtausaukko rakennettiin maaliskuussa kaivinkonetta käyttäen. Jään sulaessa kangasseinämä laskeutui pohjaan. Sulamisen yhteydessä sattui myös vaurio. Ajelehtiva jäälautta tukki virtausaukon, jolloin seinämää vasten kohdistui suunniteltua suurempi paine. Osa seinämästä siirtyi enimmillään kaksikymmentä metriä mutta säilyi teknisesti ehjänä.

Seinämä palautettiin kesällä takaisin alkuperäiselle paikalleen ja varustettiin lisäpainoilla. Korjaustyötä varten rakennettiin lautta pääasiassa bioremediaatiotutkimuksen rakenteissa käytetyistä tarvikkeista.

Vuosikokouksen hyväksymä toimintasuunnitelma toteutui lähes kokonaisuudessaan. Kaksi suunniteltua pienimuotoista tutkimusta siirtyi myöhemmäksi. Suurin kunnossapitokohde oli Kalamäen tulokanavan ruoppaus. Kalamäen ja Kokkohaaran lietealtaat pumpattiin.

Vesitutkimukset ja hoitokalastus toteutuivat suunnitellulla tavalla. Kutusärkisaalis oli vain 120 kiloa. Tämä vahvistaa jo aiemmin syntyneitä käsityksiä nousevan särkikannan pienentymisestä. Hoitokalastuksen saalis päätyi ihmisten ravinnoksi. Särkikalojen vähentämisen tavoitteena on oikaista vinoutunutta Jäälinjärven ravintoketjua ja siten vaikuttaa mm. haitallisten levien esiintymiseen. Yhdistyksen omistuksessa on kalastusvene, kaksi rysää ja paunetti. Veden laadun tarkkailua jatkettiin aiemmin laaditun ohjelman mukaisesti.

Vesienhoitorakenteiden vaikuttavuus ja Jäälinjärven tila

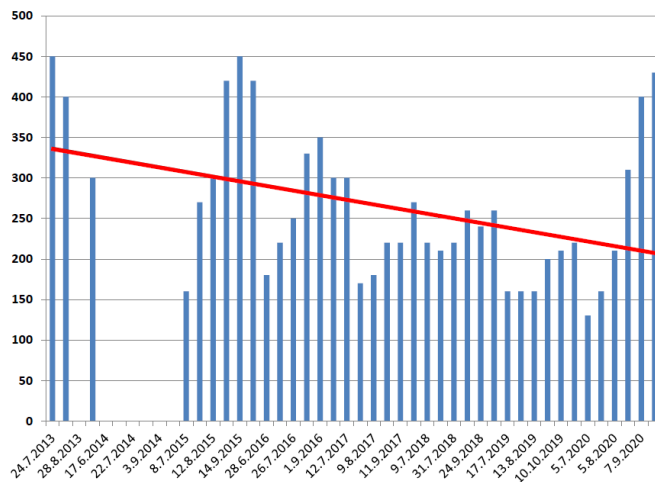
Kesän 2020 vesiolosuhteet olivat jälleen kaksijakoiset. Kevättulva oli paljon tavanomaista pienempi. Juhannukseen mennessä tulovirtaama painui alle sataan litraan sekunnissa. Alkukesän vesi oli Jäälinjärvessä yhdistyksen mittaushistorian kirkkainta.

Heinäkuun sateet ylittivät keskimääräisen kaksi ja puolikertaisesti. Tulovirtaama nousi noin tuhanteen litraan sekunnissa. Tulovesi tummui ja koko järven vesi vaihtui tummaan veteen heinäkuun aikana. Vesi ei enää kirkastunut vaikka tulovirtaama loppukesällä pieni. Tumma väri johtuu valuma-alueen maaperästä kulkeutuvasta rauta-humuskiintoaineesta

Jäälinjärven tila on selvästi kohentunut toimenpiteiden ansiosta. Kulunut kesä oli viides peräkkäin ilman sinilevähaittaa. Sitä ennen sinilevästä on raportoitu ainakin kahdeksan vuotta peräkkäin. Myös limalevähaittojen on koettu lähestulkoon poistuneen.

Keskikesän suurten sateiden aiheuttamasta veden tummumisesta huolimatta veden väriarvot ovat muutaman vuoden aikajänteellä selvästi laskusuunnassa. Tyypillisesti vesi on alkukesällä kirkkaampaa ja tummuu syksyä kohti.

Jäälinjärven veden väriarvot ->2020 (mg Pt/l)

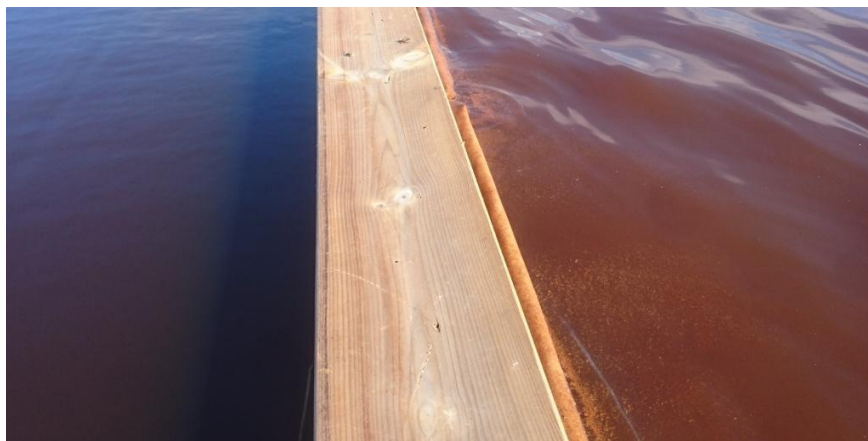
Kalakannan rakenne on kunnossa. Särkikanta on olennaisesti pienentynyt, ja ahvenet ovat kasvaneet ruokakalakokoon. Kalastustutkimusta ei ole kustannussyistä tehty vuoden 2016 jälkeen, mutta lukuisat kalastajien kokemukset vakuuttavat kalaston tilan parantuneen. Petokalojen elohopeapitoisuus tutkittiin, ja kalojen todettiin sopivan ruokakaloiksi.

Jäälinjärveen tulevan ja sieltä lähtevän veden laatua seurattiin vakiintuneen ohjelman mukaisesti. Edelleen vahvistui käsitys, että kosteikot pidättävät typen liukoisia osia hyvin, yleisesti yli puolet, joskus jopa melkein kokonaan. Myös fosfaattifosfori vähenee systemaattisesti mutta ei yhtä paljon kuin typpi. Kaikki analyysitulokset vuodesta 2011 alkaen ovat nettisivuilla osoitteessa www.kiiminginjaalinvedet.net

Rauta-humus –kiintoainetutkimukset

Kiintoaineen massiivista kulkeutumista Jäälinjärveen on pyritty vähentämään mm. Kokkohaaran ja Kalamäen lietteenpoistojärjestelmillä, joista liete poistetaan pumpaamalla. Näitä täydentämään rakennettiin toimintavuonna suuri Järviallas. Veden teoreettinen viipymä on Järviältäassa jopa viisikymmenkertainen verrattuna aiemmin rakennettuihin Kokkohaaran ja Kalamäen altaisiin. Näkösyvyysmittausten ja silmämääräisten havaintojen perusteella Järviältäaan vedessä oli erittäin paljon kiintoainehiukkasia järviveden verrattuna. Vesianalyysien tulos oli kuitenkin ristiriitainen: Järviältäasta poistui kutakuinkin samanlaista vettä kuin mitä sinne tuli. Tämä ilmiö on jatkumoa Kalamäen kosteikolta aiemmin saatuihin havaintoihin, jotka eivät ole loogisia. Selvää on, että rakenteisiin laskeutuu kiintoainesta, mutta samanaikaisesti vedessä tapahtuu sellaisia muutuntaprosesseja, jotka eivät käytössä olleilla tutkimusmenetelmillä tule esille.

Veden väriero Järviältäan seinämän eri puolilla. Puomin oikealla puolella Järviällä, vasemmalla Jäälinjärvi

Oulun yliopisto on hakenut ELY-keskuksen kautta maa- ja metsätalousministeriön rahoitusta tutkimukselle, jonka tavoitteena on löytää menetelmiä rautailmiön hallintaan Jäälinjärven yläpuolisella valuma-alueella. Tutkimus on tarkoitettu tehtävä yhteistyössä yhdistyksen kanssa.

Yhdistys on vuonna 2018 käynnistänyt oman padotustutkimuksen Laivakankaan eteläpuolella sijaitsevassa ”Leppisuonojassa”. Oja on erittäin syvä ja siihen purkautuu paljon rautapitoista pohjavettä. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää, väheneekö raudan kulkeutuminen, jos oja padotetaan ja pohjaveden tasoa sillä tavoin nostetaan. Ojasta otetaan vesinäytteitä koko tutkimuksen ajan. Toimintavuonna oja padotettiin noin 0,5 metriä. Vaikutuksia pohjaveden pintaan tarkkaillaan pohjavesiputkien avulla. Tutkimus jatkuu ainakin vuoteen 2022 asti.

Yhdistys päätti hankkia Itä-Suomen yliopistolta ja Luonnonvarakeskukselta ns. ”suosimulaattorimallinnuksen”, jonka tavoitteena on selvittää Jäälinjärven valuma-alueelta metsäkuviointain, missä metsämaan kunnostusohjelma on puuston kasvun kannalta taloudellisesti kannattavaa ja tarkoituksenmukaista. Hanketta ovat lupautuneet rahoittamaan yhdistyksen lisäksi MTK, Suomen Metsäsäätiö ja Pohjois-Suomen metsänhoitoyhdistykset.

Muu toiminta

Jäälläisten yhdistysten yhteishankkeena toteuttama vaellus- ja hiihtoreitti Jäälistä Koiteliin on lähes valmis. Viimeiset maanomistajasopimukset saatiin kuntoon. Kalamäen alueelle kunnostettiin näköalatasanne vanhaan navetan raunioon. Voimalinjalle rakennettiin pysäköintipaikka ja sieltä pyörätuolikelpoinen polku Kalamäen laavulle ja lintutornille. Kaarnapurenttieltä Kalamäkeen rakennettiin yhteys (ns. Rantareitti). Kokkojärvenniityltä puuttuu noin 30 metriä pitkosta. Aikaisemmin on rakennettu kaksi laavua, lintutorni, yli kilometri pitkoksia, käymälä ja sammutusvesikaivo sekä asennettu mittava informaatioaineisto. Reittihanketta ovat toteuttaneet yhteistyössä Jäälin asukas-yhdistys, Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys ja Jäälin Leijonat. Reitti kulkee Kalamäen, Kokkohaaran ja Kokkoniityn kosteikoiden kautta.

Leader-rahoituksen lisäksi reittiä ovat tukeneet rahallisesti K-Rauta Välivainio, K-Supermarket Jääli, Fingrid Oyj, Maanrakennus J Päckilä Oy, Jäälin Leijonat sekä Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys.

Maastopyöräilyn voimakas lisääntyminen reitillä vaatii jatkossa pohjien vahvistusta heikosti kantavilla alueilla. Tämä työ aloitettiin kertomusvuonna.

Resurssit ja rahoitus

Toimintavuonna oli voimassa ELY-keskuksen myöntämä kolmivuotinen rahoitus rautahumuskiintoaineen kulkeutumisen hallintaan toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Myös Oulun kaupungin myöntämä kolmivuotinen rahoitus ns. ”normaalitoimintaan” oli käytettävissä. Yhdistyksen oma panos koostuu jäsenmaksuista ja talkootöistä. Eräät yksityishenkilöt maksoivat yhdistykselle tukimaksuja jäsenmaksujensa lisäksi.

Yhdistys sai 10 000 euron lahjoituksen yksityiseltä henkilöltä. Lahjakirjan mukaan yhdistys voi käyttää varat vesienhoidon lisäksi ”sellaisiin asuinyhteisön viihtyisyyttä ja virkistyskäyttöä edistävään hankkeisiin tai toimintoihin, jotka pohjautuvat luontoympäristöön, ovat sopusoinnussa luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ovat koulun ja kaikkien asukkaiden vapaasti hyödynnettävissä”.

Vesienhoitoyhdistyksen jäsenet tekivät toimintavuonna kaikkiaan 1321 talkootuntia, mikä vastaa noin 20 000 euron rahoituspanosta. Vesienhoitoon näistä kului 1103 tuntia loppuosan kohdistuessa Koiteli-reitin rakentamiseen. Järviallas oli ylivoimaisesti suurin talkookohde. Myös viestintään ja vuorovaikutukseen kohdistui huomattava työpanos. Talkootöihin osallistui seitsemäntoista yhdistyksen jäsentä ja joitakin yhdistyksen ulkopuolisia henkilöitä.

Verkottuminen ja viestintä

Yhdistyksen toiminta sai paljon näkyvyyttä ja tunnustusta. Merkittävin oli Oulun kaupunginhallituksen vierailu 21. syyskuuta.

Kaupunginhallituksen lisäksi Jäälin vesienhoitoon tutustuivat mm. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen edustajat, Oulun kaupungin virkamiehet, Ranuan järvikunnostajat, KaliVesitutkimuksen toteuttajat (Oulun yliopisto ym.), Tapion ja Suomen ympäristökeskuksen tutkijat, BioSO4-yrityksen edustajat sekä Kalevan, Rantapohjan ja kaupunkilehti MunOulun toimittajat. Toimittajavierailuista syntyi lukuisia uutisia, joista näkyvin oli Kalevassa 12. lokakuuta julkaistu laaja juttu Jäälin omatoimisuudesta. Jäälin vesienhoitoa esiteltiin Keski-Suomen ja Pohjois-Savon ELY-keskusten verkostotyöryhmälle 27.8.2020, ”Verkostoilla tehoa vesienhoitoon” –hankkeen loppuseminaarissa, Leijonien piirihallituksen vaihtokokouksessa sekä Jäälin kyläpäivässä. Kiimingin –Jäälin vesienhoitotoimikunta, johon kuuluu edustajia mm. ELY-keskuksesta, Metsäkeskuksesta, Oulun Seudun ympäristötoimesta ja Suomen ympäristökeskuksesta, kokoontui kahden vuoden tauon jälkeen.

Jäälin koulun kanssa tehtiin paljon yhteistyötä. Etäkoulukauden päätyttyä keväällä opetusta järjestettiin runsaasti ulkona. Kalamäki on saanut Jäälin koululta kiitosta erinomaisena oppimisympäristönä, jota käytetään kouluvuoden mittaan useasti. Syyskauden alussa Jäälin koulun 3. ja 4. luokkien oppilaat tutustuivat kaloihin Jäälinmajalla. Myös järven kunnostus ja Koiteli-reitti olivat esillä. Vuoden lopulla Kalamäkeen viritettiin joulupolku. Osa oppilaista osallistui myös Koiteli-reitin rakentamistalkoisiin.

Yhdistyksen nettisivuilla on avattiin kertomusvuonna runsaat 10 000 näyttoa. Käyntejä oli noin 4600. Määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuodesta 2011 alkaen yhdistyksen sivuilta on avattu hieman yli 60 000 näyttoa. Kulunut vuosi oli vilkkaain tähänastisista. Nettisivujen päivitykset ovat luettavissa myös Facebookissa.

Henkilöstö

Yhdistyksellä ei ole vakinaista henkilöstöä. Palkkoja maksettiin 366,00 euroa, josta Oulun kaupungin kesätyösetelillä katettiin 320 euroa.

Tulevaisuudennäkymät

Yhdistys täyttää kymmenen vuotta vuonna 2021 ja julkaisee historiikin.

Yhdistys on toteuttanut kaikki Jäälinjärven yläpuoliselle valuma-alueelle alun perin suunnitellut yhdeksän vesienhoitorakennetta sekä lisäksi suuren laskeutusaltaan Jäälinjärven kaakkoispäähän. Rakenteiden tarkoituksena on pidättää veden mukana liikkuvia ravinteita ja kiintoainetta ennen niiden päätymistä Jäälinjärveen. Ravinteiden osalta rakenteet toimivat hyvin, mutta rauta-humuskulkeutuma ei ole riittävästi pienentynyt. Yhdistys etsii uusia menetelmiä yhteistyössä mm. Oulun yliopiston kanssa. Yhdistys jatkaa käynnistämäänsä padotustutkimusta ja hankkii lisää tietoa Jäälinjärven yläpuolisen valuma-alueen ominaisuuksista ja ilmiöistä mm. suosimulaattorimallinnuksen kautta. Vesitutkimusohjelmaa kehitetään niin, että se antaisi paremmin tietoa tulovesissä tapahtuvista vesiprosesseista.

Hoitokalastukseen on kehittynyt toimiva menetelmä, joka perustuu Jäälinojan kautta nousevien särkiemojen pyydystämiseen Jäälinojan niskalta. Kalakannan rakenne on saatu oikaistuksi, mutta hoitokalastusta on tarpeen edelleen jatkaa. Kalastustutkimus tehdään kesällä 2021.

Yhdistys jatkaa yhteistyötä keskeisten viranomaisten, maanomistajien ja muiden toimijoiden kanssa. Myös kouluyhteistyötä jatketaan. Tehokasta viestintää ylläpidetään, ja asukkaiden kiinnostusta vesienhoitoon ja muihin lähiympäristön toimintoihin aktivoidaan. Jääli – Koiteli –reitti saatetaan valmiiksi yhteistyössä Jäälin asukas-yhdistyksen ja Jäälin Leijonien kanssa.

Yhdistys sai kaksi kymmentuhannen euron lahjoitusta vuoden 2021 alussa. Lahjoitusvaroilta laaditaan käyttösuunnitelma ottaen huomioon lahjakirjassa määritellyt tavoitteet.

3.3.2021

Talous

Yhdistyksen rahoitusasema oli tilivuoden päättyessä hyvä. Tilivuoden tulos osoittaa ylijäämää 5118,26 euroa. Hallitus esittää, että ylijäämä kirjataan yhdistyspääoman lisäykseksi.

Jäälissä 3. maaliskuuta 2021

Eero Laine

Markku Vuolteenaho

Birger Ylisaukko-oja

Otto Moilanen

Jaakko Laine

Ismo Karhu